

САНА ОЛОХ

№ 26 (11954) • От ыйын 12 күнэ, 2024 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмүргэ

Ситиһии

Улуустан алта бырайыак
граны ылла./2

Тыл-салайааччыга

Чурапчы нэһилиэгэ сылтан
сыл тупсар./3

Спорт

Данил Пинигин - «Азия
оҕолорун» үрүҥ көмүс мэтээл
хаһаайына./4

Эстрадаҥа, Үҥкүү судаарыстыбаннай тыйаатырыгар-чурапчылар

Култуура. “Үҥкүүгэ уостубат тапталынан” кинигэҕэ
киирэр Чурапчыттан төрүттээх талааннары сырдатабыт./5

Сааскылаана уонна Эдуард Жирковтар.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

От ыйын
12 күнэ
БЭЭТИНСЭ

От ыйын
13 күнэ
СУБУОТА

От ыйын
14 күнэ
БАСКЫҤЫАННА

От ыйын
15 күнэ
БЭНИДИЭННЬК

От ыйын
16 күнэ
ОПТУОУРНЬУК

От ыйын
17 күнэ
СЭРЭДЭ

От ыйын
18 күнэ
ЧЭППИЭР

+27 +14 +31 +17

+32 +17

+29 +18

+29 +18

+27 +18

+26 +16

Тэттик

Ил Дархан Тааттаҕа үлэлээтэ

Бэҕэһээ Ил Дархан Таатта улуугар тийэн, тыа хаһаайыстыбатын боппуруостарыгар көһө сылдьар муньаҕы тэрийдэ. Манна илин энгээр улуустар баһылыктара кытын-нылар. Быйыл сайын курааннаан, от үүнүүтэ мөлөх, сүөһү аһылыгын бэлэмнээһингэ күчүмэҕэйдэр үөскээтилэр. Онон муньахха оту миэстэтигэр оттоһуну, мобильнай биригээдэлэри тэрийии тула дьүүллэстилэр. Улууспут баһылыга Степан Саргыдаев бу муньахха кыттан туһааннаах туруорсууларын, этиилэрин киллэрдэ.

Арыылаахха 23 дьыэ киин иттиигэ холбоноро былааннанар

От ыйын 8 күнүгэр Арыылаах нэһилиэгин дьаһалтата «Якутский котловой завод» хаачахтаммыт эпизитинэстээх тэрилтэни кытары нэһилиэк хоччулуунайыгар анаан 1,25 мВт кыамталаах оҥоһууларга дуогабар түһэристэ. Бу оҥоһуурууруулаан, 2024 сылга киин иттиигэ Хомустаах түөлбэ уонна Чаран уулусса олохтоохторо холбонолоругар бырайыак маннайы хардыыта буолар.

Ол курдук, быйыл Чурапчы улуунун дьаһалтатын көмөтүнэн Арыылаах нэһилиэгигэр 23 чааһынай дьыэ киин иттиигэ холбоноро былааннанар.

Улууспут иистэнньэҥнэрэ “Илии сылааһа” куюкуруска кытыннылар

Бу күнүгэр Дьокуускай куоракка «Илии сылааһа» байыаннай таҥаһы тигии куюкурууһа ытылла турар.

СӨ биир кэлим координационнай киин чилиэнэ Светлана Дюдорова - Лаврентьева: «“Кыайы 50 сыла” спорт дыбарыаһыгар өрөспүүбүлүкэтээҕи иистэнньэҥнэр тэрээһиннэригэр бара сырыттым. Икки күн устата улуустартан хамаандалар түмсэн, анал дьыйыга сылдьар уолаттарга анаан таҥас тигиллэр. Бэриллибит үлэни толороору, сарсыарда 8 чаастан киһэ 23 чааска диэри иистэнэллэр эбит. Саала иһэ иистэнэр массына тыаһынан өрө тигинээн олорор. Сүрэхтэрин бабатынан кэлэн иистэнэ олорор дьоммутугар, тэрийээччилэргэ махталлаах буолуодун»,- дьин этэр.

Иистэнньэҥнэригэр ситиһиилэри бабарыабын.

Наркотиктаах ыччаттары туттулар

Полиция сводкатынан 43 иһитиннэрии кирибит. Дьон микрорайон харчы ылан баран төлөөбөттөрө, арыгы иһэн баран дьыһа-уокка, уопастыбаннай сиргэ айдаары, 2 киһи кырбаныыта, оҕолор эчэ-йиилэрэ, Бахсыга ыттар ныйраһы тутуулар, 2 ыччат наркотиктаах тутулубуттара, оҕа бэлиэтэммиттэр.

ГАИ 300-тэн тахса массыынаны бэрэ-бэрэҕэсэбиттэн 1 арыгы испит туруктаах, 7 бырааба суох суоппардар борото-куолланньылар, 8 тизхинык ыстараап стоянкаҕа киирдэ.

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Өрөспүүбүлүкэ салалтатын мунһаҥар тирээн турар боппуруостары көрдүлэр

Ил Дархан Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ салалтатыгар ыппыт мунһаҥар Арасыйыа Бэрэсидьиэнин сорудаҕын толорууга уонна национальнай бырайыактары олоххо киллэрингэ болҕомтону күүһүрдэллэрингэр эттэ. Билигин тирээн турар боппуруостарынан тутуу инфраструктурата – олорор дьиэни, оскуолалары уонна атын да социальнай эбийиэктэри тутуу буолар.

Айсен Николаев от ыйын бастакы декадатыгар улахан суолталаах түгүннэригэр тохтоото. Чугастаабы кэмгэ Ил Дархан салалтатынан көһө сылдьар мунһаҥы илин энгэр улуугар мытары соруйда. Онно тыа хаһаайыстыбатын салаатын боппуруостарын дьүүллэһинхтэрэ. «Курааннарынан сибээстээн, оту уонна аһылыгы бэлэмнээһингэ быһы-майгы тыһааһыннаах. Улуустар баһылыктарын кытта тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгортон таһаараччылар балаһыанньаларын көрүөххэ наада», — дьин эттэ Айсен Николаев.

Ойуур баһаарын утары анал хамыһыйа мунһаҥа тэрилиннэ

Эрэгийиэн баһылыга ойуур баһаардарын утары охсуһууга өрөспүүбүлүкэтээри хамыһыйа мунһаҕын ытта. Ил Дархан иһитиннэрбэтинэн, туһааннаах сулууспалар үлэлэрин түмүгүнэн ойуур баһаарын иһэ аччаабыт. Оттон федеральнай таһымнаах ыксаллаах быһы-майгы биллэриллибитэ уоту кытта охсуһууну өссө көдүүэтэххэ онгоруоҕа. Бу ордук суһаллык федеральнай резервэни бэйэбэ тардарга, федеральнай структуралар куустэрин түргэниик аттарыга көмөлөһүөбэ дьин эттэ. Уустук балаһыанньа Өлүкүмэ уонна Уус Маайа улуустарыгар бэлэттэнэр. Бу улуустарга сулууспалар эбии көмөҕө кэллэр. Нэһилиэтиннэлээх пууннарга уонна экзистимикэ эбийиэктэригэр ойуур баһаарын куттала суоһаабат.

Стратегическай сизэссийэ түмүгүнэн бырайыактар тутуу хайысхалара чопчуланнанылар

Өрөспүүбүлүкэ баһылыга РФ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлэ Михаил Мишустин ыппыт стратегическай сизэсизтигэр кыттан, «Доруобуйа харыстабылыгар саҥа технологиялар», «Саҥа атомнай уонна энергетическай технологиялар», «Саҥа матырыйааллар уонна химия» дьин национальнай бырайыактары бэлэмнээһин туһунан ырытыстылар. Дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин доруобуйа харыстабылыгар, демографияга туруорар сыала-сорууга медицина наукатын уонна аныгы технологияны сайыннарыны, чинчийэр үлэбэ аныгы ньымалары, саҥа препараттары, искусственин интеллеги олоххо киллэринни ирдир. Саҥа национальнай бырайыактар үтүс пууннара, ол иһигэр дьоруос кыамталаах атом ыстаансыаларын тутууга, сэдэх металллары онгортон таһаарыга Саха сиригэр тобоостоохтор.

Кэскиллээх боппуруостары дьүүллэстилэр

Ил Дархан Айсен Николаев Арасыйыа Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Дмитрий Чернышенко Дьоккуускайга «Азия оҕолору» ооннуулары мытыны өйөөһүн иһин махтанна. Дойду Билимгэ уонна үрдүк үөрэхтээһингэ министриэтибэ күрэхтэһилэр кыттааччылар түспүт ХИФУ уопсайдарын өрөмүөнүн үбүлээбит. Дмитрий Чернышенко Айсен Николаевы «Эрэгийиэн эдэрдьэргэ» федеральнай куонкурса кыйыынан эвэрлээтэ. Өрөспүүбүлүкэ бырагыраамата 10 кыйыылаах иһигэр кириэн, 128 мөл. солк. өйөбүлү ылбыта. Онон сотору Дьоккуускайга ыччат киһи баар буолуоҕа. Эрэгийиэн спорт инфраструктуратын сайыннарага хас да сыл устата федеральнай буддьүөттөн 1,1 млрд солк. тахса үбү «Спорт — олох нуормата» уонна «Биисинэс-спринт (Мин устуорду талабын)» федеральнай бырайыактарынан ылыаҕа.

Айсен Николаев уонна Дмитрий Чернышенко саҥа «Звезднай» кыбаарталга сабыылаах каток тутуутун хаамытын көрдүлэр. Эбийиэк «Спорт — олох нуормата» федеральнай бырайыагынан тутуллар. Билигин тутуу 45% бэлэм.

«Ирбэт тон саарыстыбата» туристическай комплекска Айсен Николаев Дмитрий Чернышенко Саха сиригэр туризмын сайдар кыаҕын билиһиннэрдэ. 2023-2024 сылларга федеральнай буддьүөттөн туризмы сайыннарага 310 мөл. солк. кэрингэ үп бэриллбитэ.

СӨ Ил Дарханын уонна Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

■ Грант кыйыылаахтара.

Улуустан алта бырайыак граны ылла

Ситиһии. Чурапчы улууттан 5 бырайыак СӨ Ил Дархан гранын кыйыылааҕа буолла.

Елена МАКАРИНСКАЯ

Бу күннэргэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархан гранын кыйыылаахтарын быһаардылар. Чурапчы улууга араас бырайыактары суруйан, сыллата кыттар. Бырайыагы суруйууга Олохтоох көбүлээһини өйүүр агентство куус-көмө буолар.

Бизэс бырайыак кыйыылаах тахсан, улууспутугар 4 321 041 сууманы аҕалда. Ханнык бырайыактар кыйдыларый?

1. 2. Үөрэхтээһин хайысхатыгар Одьулуунтан «Эйгэ» уопастыбаннай тэрилтэ «Школьный кластер-2» бырайыагынан 527 596 солкуобайы уонна «Тулкуччаан» уһууаан «Креативные инновационные студии генерации идей Сайан для детей-инвалидов и детей с ОВЗ в Чурапчинском районе» бырайыагынан 418 030 солкуобайы;

3. Сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор быраабы кэһиллэрин туоратыга уонна сэрэтиигэ туһуламмыт хайысхага Г.П. Башарин аатынан Сылааҥ орто оскуолата «Трудовой отряд подростков «Башаринцы» бырайыагынан 996 803 солкуобайы;

4. ТОС-тары сайыннарыга туһуламмыт хайысхага Арыылаах нэһилиэгэ «Спортивный Арылаах — путь к здоровью и активному образу жизни» бырайыагынан 956 017 солкуобайы;

5. Култуура хайысхатыгар «Совет патриотов» уопастыбаннай тэрилтэ «Мастерская Silk — хранитель канона традиционного шитья» бырайыагынан 1 422 595 солкуобайы;

Ону тэнэ, Чурапчы нэһилиэгин «Совет патриотов» уопастыбаннай тэрилтэ «Вместе — как один» бырайыага РФ Бэрэсидьиэнин гранын кыйыылаагынан табыста.

Наталья Александрова, бырайыак ааптара:

● ● ● Бырайыак орто саастаах дьахталларга, кинилэр доруо-

буыларын туспарыналларыгар, чөл олоҕу көбүлээһингэ анаһар. Манна чуолаан «Снежный волейбол» (Хаарга волейбол) көрүнгэр Чурапчы нэһилиэгин 35-тэн 45-гэр дьэри саастаах кэрэ аҕаардарын уһуйуохтара, үөрэтиэхтэрэ. Кэлэр сыл муус устар ыйыгар түмүктүүр түһүмэххэ күрэх тэриллээҕэ. Бу бырайыак урагыта дьин волейбол сибээһи салгыһа, аһаҕас халлаан аһыгар дьыл хаардаах кэмигэр күһүн, саас ытыллыаҕа. Бырайыак уопсай суумата 862 714 солкуобайга тэҥнээһэр. Бу үбүһүн таһырба тымныыга оонньоһор анал мээчиктэри, спортивнай тэриллэри ылыахпыт.

Ольга Кардашевская, бырайыактар салайааччылары: ● ● ● Одьулуун оскуолата былырын «Школьный кластер труда» социальнай бырайыагынан Федеральнай граны ылбыта. Онон түһүмэ, муостата, иттиитэ суох турбут эргэ эбийиэги овохсоруулаах уонна араасаданы үүннэрэр киэн, сырдык дьэни онгортон таһаарыттар. Бу барыта үлэһиттэр уонна үөрэнээччилэр көмөлөрүнэн олоххо киирбит. Ону салгаан, бу иккис «Школьный кластер-2» бырайыак онгоһуллубута. Салгыы оҕуруот аһын гидропоннай систиэмэбэ үүннэрин ньымаларын үөрэтэн, олордон, онно үөрэнээччилэри кытыннарар сыал турар. Оҕолор бэйэлэрин кэтээн көрүүлэрин түмүгүнэн араас научнай-чинчийэр кэмпириэсизмэлэргэ кыттаахтара. Онон элбэх үлэ күтүр. Бырайыакка аграрнай хайысха педагогтара уонна гуманитарнай хайысхалаах учууталлар үлэлэстилэр.

Г.П. Башарин аатынан Сылааҥ оскуолатын бырайыагар оҕолор сайынны кэмгэ түргэниик ситар куус, бройлер чоппууска иитэллэр, салгы кустэтин переработкалыыр кыра сымаха полуфабрикаттарын онгоруохтара,

научнай-чинчийэр кэмпириэсизмэлэргэ кыттаахтара, финансовай грамотноска үөрэниэхтэрэ.

Саргылана Старостина, «Мастерская Silk — хранитель канона традиционного шитья» бырайыак салайааччыта:

● ● ● Норуот маастардара Чурапчыга, Тааттага уонна Дьоккуускайдаагы Ярославскай аатынан мусуойга баар экспонаттары көрөн, үөрэтэн, ону сөргүтэн, оҕолору уонна баҕалаах дьону сахалыы бууктаах сонун тигэргэ үөрэтиэхтэрэ. Кэтээн көрүү түмүгүнэн соннор устуоруйаларын туһунан кинигэ тахсыаҕа. 17-с үйэбэ, билигин мусуойга экспонат быһытынан кыйан турбат туруктаах дьахтар сонун куопуйатын онгортон, Норуот маастардарын күнүгэр уонна ыһаахха дьон-сэргэ дьүүлүгэр таһаарыахтаахтар. Бырайыак ааптарынан норуот маастара Надежда Ахматова буолар.

Антон Яцен, Арыылаах нэһилиэгин баһылыга:

● ● ● Биһиги бырайыакпыт аан бастаан «Оҕо иллэг кэмигэр спордуна дьарыктанарыгар туох ирдэнэрий?» дьин ыйытыктан үөскээбит. Арыылаах нэһилиэгэ уһук сиргэ сытар буолан, оҕону спортивнай күрэхтэргэ ыттарытыгар уустуктары көрсөөччүбүт. Ол иһин оҕолору уонна олохтоохтор чөл олоҕу өйөөн, спорка таластыннаар дьин спортивнай быһааһаахтара, тренажердардаах зонаны тэрийэр сыал турбата.

Бу бырайыак үөскүүрүгэр улахан көмөнү бэйэбит уолбут, ХИФУ устуодуона Ньургун Сыромятников, ону табынан олохтоох дьаһалта исписалистэргэ, Дьоккуускай куорат ресурснай киинин экспертэргэ онорбуттара.

Ил Дархан граннара биһиги курдук кыра нэһилиэктергэ улахан көмө-тирэх буолаллар, тыа дьонно сайдарыгар биһир улахан хамсааһыннаан буолар.

Чурапчы нэһилиэгэ сылтан сыл тупсар

Тыл - салайааччыга. Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев нэһилиэк иһин тупсарыыга туһуламмыт үлэни-хамнаһы билиһиннэрдэ

Анна ЗАХАРОВА

Улууспут киинигэр дьон олоһор усулуобуйатын тупсарыыга, уйгутун уһансыыга араас өрүттээх үлэ-хамнас ыһтыллар. Сыл ахсын араас сага тутуулар дьондэһэн, олохпут таһыма үрдээн иһэрин бары да бэлиэти көрөбүт. Онуоха бу үлэни-хамнаһы сүрүнээһинигэ Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата ылсан, элбэх үлэни тэрийэр.

Бу күннэргэ нэһилиэк баһылыгы Владимир Сивцев көрсөн, нэһилиэк иһинээҕи үлэ-хамнас тула адыһах ыйытыыга хоруйдуургутар көрдөстүм.

Владимир Дмитриевич, былырын уонна быйыл сайын сатым дьон сылдыарыгар анаан, сага билинтэ тротуардар тэлэттилиннэр. Бу үлэни ким тэрийдэ?

Былырын ИП Богачевалыын икки сыллаах дуогабар баттаспыппыт. Онуоха Сельхозтехиникэ томторуттан саҕалаан, Павел Пинигин аатынан уулуссага 300 миэтэрэ усталаах тротуары оҥордо. Онон былырынныгы хантыраагын толору түмүктээн туттарда.

Быйыл нэһилиэк иһинээҕи суолу тупсарыыга туох үлэни-хамнаһы тэрийдү?

"Хатан" ХЭТ Чурапчы иһинээҕи суолу тупсарыыга анаан, быйыл сайын устата ууну аһардар 10-тан тахса турбаны

ууруохтаах. Тэрилтэ үлэһиттэрэ "Универсам" атыы-эргиэн киинин иһинээҕи турбаны сотурутаабыта уларытан, билигин гимназия анараа өттүнээҕи, ГАИ поһун таһынааҕы турбалары уларыта сылдьаллар. Бу үлэ сайын устата салбанан ыһтыллыаҕа. Итини таһынан, ТОС-тар салайааччылар туруорсубут суолларыгар аукцион ыһтыллан, бу күннэргэ ИП Эртине Дуолаан үлэни саҕалыахтаах.

Уулуссалары сырдататы үлэтэ хас сыл ахсын тиһиктээхтик былааннанан ыһтыллар. Быйыл ханнык уулуссаларга үлэни тэрийэбит?

Олохтоохтор туруорсууларын, Довордуурап аатынан уулуссага эбии 4 светильниги туруордубут. Ону тэнэ "Молодежная" түөлбөттөн элбэх оскуола үөрэнээччигэ сылдыарынан, Артемьев, Ойуунускай, Орджоникидзе ааттарынан уулуссаларга 12 светильниги туруордубут. "Молодежная" түөлбө олохтоохторо "Олохтоох көүлүлээһини өйүүр бырагырааманан" уулуссалары сырдататы үлэтин талбыттар. Дьингэр, түөлбө аһаарыгар сырдататы киирэн турар. Онуоха ИП Цой аукционига кыайан, билигин үлэтин саҕалаата. Онон түөлбө хаалбыт аһаарыгар 80-ча остуолба уонна светильник туруордулохтоах.

Оттон сайынныгы уу ситимин киллэрингэ, дьэһини-уоту, уулуссаны тупсарыыга туох үлэ былааннанар?

Уулуссаларга турар бан-

нердар нэһилиэк ис көстүүтүн тупсаралларын таһынан, улууспут, нэһилиэктербит историяларын сырдаталлар. Онон бу сайын баннердары ыйыыр эбии икки стойканы оҥорууга ИП Лонгиновы кытта дуогабардаһан, ити үлэни бүтэрдэ. "Маарыкчаан" ТОС-ка быйыл "Олохтоох көүлүлээһини өйөөһүн бырагырааманан" сайынныгы уу ситимэ тардыллыахтаах. Онуоха аукцион тэриллэн, Аллараа Бэстээхтэн "Периметр-Сервис" ХЭТ кэлэн оҥоруохтаах. Маныаха матырыйаалларын тизийэ сылдьаллар, бу күннэргэ үлэни саҕалыахтаа.

Быйыл хапытаалынай өрөмүөн пуондатыттан үп көрүлүн, Ленин аатынан уулусса 39 №-дээх дьэ ис-тас өттө өрөмүөннэниэхтээх, уота-күөһэ, толору хааччыллыта барыта уларытан сангардыллыахтаах. Бу үлэни "АЖИК" ХЭТ ылсыаҕа.

Иккис кыбаарталга турбут хаарбах дьэһэлэр онуолара ып-ыраасгына хомуллан тураллар. Бу үлэни ким сүрүннээтэ, ити миэтэрэ туох сага эбийиэк тутулуоҕай?

Эргэ дьэһэлэр онуоларын "Хатан" тэрилтэ үлэһиттэре ыраастаан туттарбыттар. "Хаарбах дьэһэттэн көһөрүү" бырагыраама болдьово уһаан биэрбитинэн, ити миэтэрэ элбэх кыбартырылаах дьэһэлэр салгыны тутуллалара былааннанар.

Нэһилиэк иһинээҕи бөһү-саҕы ыраастааһын урут-уруккуттан баар

Сага тротуар тэлгэнэ.

Бу уонна да атын сонуннары билиһини социальнай ситимнэр-битигэр ааһыҥ

кыһалҕа. Маны быһаарыыга туох үлэни-хамнаһы тэрийэбит?

Бу – саамай сөптөөх ыйытыы. Икки нэдиэлэ анараа өттүгэр бөх контейнердарын таһынааҕы былаһааккалары ыраастааһынга икки үлэһити наймылаһан үлэлэтэн эрэбит. Кинилэр ыраахха диэри ыһыллыбыт бөһү-саҕы ыраастаан-чөмчөтөн, мантан ыла үлэ түмүгэ көстүүгэ дьин эрэнэбин. Ону тэнэ "Хатан" тэрилтэ бөһү таһыныга биир эрэ массыына-лаах буоллаһына, бу күннэргэ эбии биир массыынаны таһааран, үлэ таһыма биллэ тупсуоҕа. Маныа сыйһаран этим ээ – хас биридди киһи бөһү-саҕы ыспа-

ка, төрүт түөлбөтэ мэлдьи ыраас буоларыгар кыһаннаһына, оҥолоруттан ону ирдээтэҕинэ, дьон үлэтин-хамнаһын сыаналыыр буоллахтарына, нэһилиэкпит иһэ мэлдьи ыраас буолуоҕа.

Владимир Дмитриевич, нэһилиэгин иһин тупсарыыга, дьонун-сэргэгэ бигэ туруктаах олохтоһоругар хамаандаһын кытта үгүс үлэни-хамнаһы тэрийэ сылдьарыгар көрө сылдьабыт. Ылсыбыт дьылаһыт олоххо кириэн, олохтоохтор махталларын ыла турун, таһаарыылаах үлэни-хамнаһы баҕарабыт!

Сэргэх дьаһал. Туоһунан саха төрүт иһиттэрин тигиигэ үөрэттилэр

Анна ЗАХАРОВА

Мугудай нэһилиэгин "Күбэйэ" дьахталлар түмсүүлэрэ сылы эргиччи араас сэргэх тэрээһиннэри, маастар-кылаастары тэрийэн, дьон-сэргэ, ордук дьэ хаһаайкалара, кэрэ аһаардар сыныалангынарын көдүүстээхтик агаараллар, уопастыбаннай үлэҕэ көхтөөхтүк кытталлар.

Бу күннэргэ Радислав Катаков салайар "Эйгэ" НАДь уонна Евдокия Катакова салайар "Күбэйэ" түмсүү тэрийинлэринэн, туоһунан саха төрүт иһиттэрин тигиигэ улахан маастар-кылаас ыһтылынна.

Тэрээһин үөрүүлээх аһыллытыгар нэһилиэк баһылыга Николай Аммосов, библиотечник Евдокия Попова, "Күбэйэ" түмсүү салайааччыта Евдокия Катакова, норуот маастара Александра Оконешинова мэлдьыт-

тары Мугудай сиригэр-уотугар үктэммиттэринэн эҕэрдэлээтилэр, туоһунан тиги историятын билиһиннэрдилэр, сага тутулубут балаһаны көрдөрдүлэр. Түмсүү чилиэннэрэ мустубут дьону арыылаах алаадынан күндүлээтилэр.

Кэлигини кэмгэ туоһунан истэһини көрүгэ симэлийэ быһыытында. Онон манньык оҥоһуктары оҥоруу ньымаларын сөргүтүүгэ, кистэлэҕин үлэһитигэ нэһилиэк уран тарбахтаах маастардара – СВ норуот маастара Александр Оконешинова уонна киһи үөрэнээччигэ, Чурапчы улуунун норуот маастара Сардаана Скрязина туһааннаах маастар-кылааһы салайдылар. Икки күн устата маастары кылааска тэрээһингэ Диригтэн, Мындаваайыттан, Алабартан, Төлөйтөн, Чурапчыттан, Хатылыттан уонна Одьулуунтан кэлэн кытыннылар. Кинилэр туос ыадынан

Маастар - кылаас түгэнэ.

тигини ньымаларын баһылаан, элбэҕи билэн-көрөн, бэйэ-бэйэлэрин кытта уопут атастаһан, сэргэхсийэн тарҕастылар: "Ымсыыра көрөр туос иһиттэрибитин аны бэйэбит оҥорорго үөрэн-нибит. Олус көдүүстээх маастар-кылааһы тэрийибикки-

тинэн, истигиник махтанабыт. Туос тигинин сэргээччилэр элбин турдуннар, уһууааччыларгыт сайдан-төнийэн истиннэр, уран оҥоһуктаргытынан умсугута, кэрэхсэту турун". -- дьин махтал, алгыс тылларын анаатылар.

Итинтэн сизтэрэн сырдаттахха, "Күбэйэ" түмсүү чилиэннэрэ нэһилиэктерин иһигэр эдэр хаһаайкаларга, Далбар хотуттарга анаан саха төрүт иһигэр – сахалыы таһаһы, кыбытыгынан аттаран тигиигэ, оҥоруонан тиһиигэ, кылынан-сизлиини өрүүгэ көхтөөхтүк кытталлар. Итини тэнэ байыаннай дьайыыга сылдьар биир дойдулаахтарбытыгар анаан, илиилэрин сылааһын иһигэрэн, кылынан-сизлиини өрүллүбүт угунналары бэлэмнээн ыһпыттар. "Күбэйэ-лэр" регионнааҕы "Уруг көмүс" волонтердар түмсүүлэрин кытта ыкса сибээһи тутан үлэлээлэр. Бу сотурутаабыта киллэргэ анаан сылгы сизлиин, кылынан угуннаһы оҥорууга маастар-кылааһы тэрийэн, улаханньык кэрэхсэппиттэр.

Кэмпиринсийэ түгэниитэ. / ААПТАР ХААРТЫСКАБА ТҮҮЭРИИТЭ.

Оҕо спорда сайдар

Спорт. «Азия оҕолорун» чэрчитинэн Чурапчытааҕы институт норуоттар икки ардыларынааҕы кэмпиринсийэни тэрийдэ

Марфа ПЕТРОВА

Ил Түмэн Сударыстыбаннай мунньах пленарнай саалатыгар «От международных спортивных Игр «Дети Азии» к университетскому спорту» норуоттар икки ардыларынааҕы научнай кэмпиринсийэ түмүктэннэ. Дьаһал, аатыгар этиллибитин курдук, «Азия оҕолорун» оонньууларын итинэн ытылынна, ЧГФКСИ тэриллэбитэ 25 сылыгар ананна.

РФ үрдүк үөрэҕин кыһаларын салайааччылар, сэттэ дойду бэрэстэбиитэллэрэ, судаарыстыбаннай структура салайааччылар, ону сэргэ өрөспүүбүлүкэбит анал спортивнай оскуолаларын учууталлара, тириэньэрдэрэ, методистара, барыта 200-тэн тахса киһи, кытынна. Кэмпиринсийэ сүүрүн боппуруостарынан оҕо уонна устудьуон спордун сайыннарыы, маассабай спорду уонна төрүт көрүннэри кизиник тарбатыы буолла.

тыбатын, РФ Спорка министристибэтин өйөбүлүнэн үрдүк бэлэмнээх ытылынна. Түгэнинэн туһанан, махталбытын тиздэбит.

Николай Чесноков, Москва-тааҕы судаарыстыбаннай физкултуура академиятын ректора, модератор:

●●● Кэмпиринсийэ оҕо уонна устудьуоннар спортын сайыннарыыга сүүрүн боппуруостар көтөбүлүннүлэр. Кирибит этиилэри ырытан, чинчийэн, олоххо киллэрингэ үлэлэһэр тоҕоостоох. Физкултуура – доҕуобуя төрдө буолар. Киһи бэйэтин этин-сиинин көрүмүт буоллаҕына, ханнык да эмпи, харчы туһалаабат. Оҕо спорда физкултуура уонна спорт сүүрүн тутула буолар. Дойдубут биэр саамай элбэх нэхилиэн-нэтинэн устудьуоннар буолаллар. Спорт төрүт көрүннэри – дойдубут ситиһиитэ. Саха сиригэр ситиһилээхтик сайдан иһэр, холобур буолар спорт хас да төрүт көрүнгэ баар. Бу – кизин туттуу.

Бу дьаһал икки улахан событиэ итинэн ытыллар. Ол курдук, норуоттар икки ардыларынааҕы «Азия оҕолоро» оонньуулар итинэн итиэнэ Чурапчытааҕы институт тэриллэбитэ 25 сылын чэрчитинэн тэриллэр. «Азия оҕолоро» оонньуулартан аан дойду эрэл-

лэрэ тахсалара саарбахтаммат. Бу оонньуулартан саҕалаан, хас да Олимпиада кыттылааҕа, призера тахсыбыта бэлиэтэнэр. Холобур, СӨ Спорка министриэ Леонид Спиридонов оҕолорго, ыччаттарга Саха сиригэр, Европа уонна аан дойду күрэхтэһиилэрин кыайылааҕа, билигин үрдүкү дуоһунаска олоҕор. Онон оҕону кыра эрдэбиттэн спорка сыһыаран иитии, уһуйаантан саҕалаан тиһиктээхтик анал үөрэҕи кизини оҕо чөл туруктаах, кизгэ өйдөөх-санаалаах буолар.

Үөрэх кыһатын сайдытыгар 25 сыл диэн – олус кыра кэрчик. Ол эрэри, Чурапчытааҕы институт үрдүк ситиһиилэри ситиһитин бэлиэти көрөбүт. Бүтүн Арасыйтааҕы таһымнаах анал идэлээх исписэлистери бэлэмнээн таһаарар. Тас дойдуттан кытта кэлэн үөрэнэн, бэйэлэрин дойдуларыгар таһаарылаахтык үлэтиилэр, спорт сайдытыгар доһун кылааттары киллэрсэллэр. Маны тэнэ институт бастаки выпускниктара преподавательскай састаапка баалларыттан киһи үөрэр. Михаил Дмитриевич Гуляев, Иннокентий Иннокентьевич Готовцев үгүс сыралаах үлэни ытталлар. ЧГФКСИ өссө да сайда турарыгар баҕарабын. Үөрэх диэн – ханнык баҕарар нация ситиһиитин бэлиэтэ. Үөрэхтээх киһи дойдутун културатын, сайдытын барытын илдьэ сылдьар. Ол аата оҕолор эмиз сайдылаах буолаллар.

Данил Пинигин - «Азия оҕолорун» үрүг көмүс мэтээл хаһаайына

Марфа ПЕТРОВА

«Азия оҕолоро» VIII норуоттар икки ардыларынааҕы спортивнай оонньуулар төрүттэммит сиригэр өрө көтөбүлүүлээхтик ытылынна. Дьон-сэргэ күүрээниэх күрэхтэһиилэри тэлэбиисэргэ быһа биэринэн, спорт эбийиэктэргэ тийэн дуоһуйа көрдүлэр.

Уопсай түмүгүнэн 36 кыһыл, 31 үрүг көмүс уонна 21 боруонса мэтээли ылбыт Узбекистан сүүмэрдэммит хамаандата кыайылааҕынан ааттанна. Иккис миэстэ Сибиир федеральнай окууругун хамаандата (31-31-32), үгүс миэстэ Беларусь өрөспүүбүлүкэтин хамаандата (27-21-30) буоллулар. Саха сиригэр бастаки хамаандата 25-26-30 мэтээли ылан, төрдүс миэстэ, иккис хамаанда 3-7-15 мэтээли ылан, 14-с миэстэ тигистилэр.

Данил тириэньэрдэрин кытта. / ААПТАР ХААРТЫСКАБА ТҮҮЭРИИТЭ.

Чурапчы оскуолаларыттан 35 оҕо кыттыбытыттан 7 мэтээл: 2 кыһыл, 4 үрүг көмүс уонна 1 боруонса мэтээли ыллылар. Бүтэһик сэттис мэтээли, үрүг көмүһү, Чурапчытааҕы спортивнай интернээт-оскуола 9-с кылааһын үөрэнээччигэ Данил Пинигин аҕалла. Кини аан бастагыты «Азия оҕолоругар» кирибит көрүнгэ – «Алыш» курдаһан тустууга 60 киһилээх ситиһилээхтик кириистэ. Эдэр бөҕөс 5-с кылаастан тустуунан сөбүлээн дьарыктанар. Быйылгыттан алышка тириэньэр Михаил Явловскайга үөрэнэр.

Бу саҕа көрүнгэ Саха сириттэн уопсайа 10 уол, 8 кыыс кытынна. Биридии хамаандаҕа 5-тии уол уонна 4-түү кыыс киридилэр. «Азия оҕолоругар» алышка үрдүкү тириэньэринэн Д.П.Коркин аатынан Чурапчытааҕы спортивнай олимпийскай эрэллэри бэлэмниир өрөспүүбүлүкэтээҕи орто интернээт-оскуола тириэньэр Михаил Явловскай үлэлэтэ. Тириэньэр бу көрүг итинэн оҕолор бэлэмнэниилэрэ хайдах ааспытын туһунан билиһиннэрдэ:

●●● Бэлэмнэни сүүрүнэн Чурапчытааҕы спортивнай интернээт-оскуолаҕа ытылынна. Күүстээх дьарыгы таһынан, икки төгүл сүүмэрдээһин буолла. Алыш көрүг туһунан билиһиннэрдэххэ, бу – кыргыз норуотун төрүт тустууга буолар. Хапсаҕайтан уратыта – курдаах. Ол иһин үөрэтэргэ улахан уустуга суох, быраабылата өйдөнөр. Хас биридии тириэньэр, спортсмен улахан былааны туруорунан, үрдүк көрдөрүүнү ситиһэргэ дьулуһар. Билиги эмиз чөмпүүн үрдүк аатын ыларга сыал-сорук туруорунан үлэстэтибит. Кэлбит дэлгээссийэлэр бары бэлэмнээн кэлбиттэрэ көстөр. Тыһааһыннаах киришилэр түмүктэринэн Саха сиригэр икки хамаандаттан 1 оҕо кыһыл көмүһү уонна 4 оҕо бириистээх миэстэни ылла. Онон норуоттар икки ардыларынааҕы таһымнаах түһүлгэлэргэ үчүгэй саҕалааһын баар. Бу көрүг кэлэр «Азия оҕолоругар» киридэбинэ, онно өссө үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэргэ эрэнэбит.

Эдэр спортсменныгын уонна кини тириэньэрин үрдүк ситиһиилэринэн эбэрдэлиниб. Өссө да кыайылар кэлэ турдунар!

Алышка миэстэлэспит Саха сиригэр хамаандатын оҕолоро. / ААПТАР ХААРТЫСКАБА ТҮҮЭРИИТЭ.

Иннокентий Готовцев, ЧГФКСИ ректора, тэрийэччи:

●●● Икки күн устата 74 дакылааты иһиттибит, ол иһигэр 20 дакылааты быһа сибээһинэн кэпсээтиилэр. Резолюцияҕа спорт төрүт көрүннэрин, оҕо спордун сайыннарыыга кэскиллээх этиилэр киридилэр. Биһигиттэн оҕо спордун сайыннарыыга туһуламыт 2030 сылга диэри онгоһуллубут кэнсиэпсийэ биһирээнэ. Маны таһынан «Азия оҕолорун» кэмигэр тас дойду бэрэстэбиитэллэрин кытта оҕо спордун сайыннарыыга итинэн мас тардыһыны киллэрингэ декларация баттанна. Онон көдүүстээх, туһалаах үлэ табыста. Бу кэмпиринсийэ үрдүк үөрэх кыһаларын норуоттар икки ардыларынааҕы ассоциациятын көмөтүнэн, СӨ Бырабыыталыс-

Эстрадада, Үңкүү судаарыстыбаннай тыйаатырыгар-чурапчылар

Култуура. “Үңкүүгэ уостубат тапталынан” кинигэбэ киирэр
Чурапчыттан төрүттээх талааннары сырдатабыт

САХА
МАННАЙҒЫ
БАЛЕРИНАТА
УОННА УҢУЙАҤЧЫ
А.В.ПОСЕЛЬСКАЯ
ТОРООБҮТЭ
100 СЫЛА.

Мария ГЕРАСИМОВА – СЭНЭЭРЭ

Саха бастакы балерината Аксения Васильевна Посельская быһыл ахсынны 24 күнүгэр төрөөбүтэ 100 сыла туоларынан, Чурапчы улуунун үңкүүгэ сайдан кэлбит историйтын сырдатар “Үңкүүгэ уостубат тапталынан” диэн кинигэ күн сириин көрүөбэ. Кинигэбэ бастакы түһүмэххэ классическай үңкүүгэ олохторун анаабыт биэр дойдулаахтарбытын сырдаппыт. Бүгүн иккис түһүмэххэ киирэр талааннары сырдаахпыт.

Саха эстрадатын бастакы үңкүүһүтэ саха Эсамбаевынан биллибит Одьулуунтан, Сулгачыттан сыдыааһах Дмитрий Михайлович Неустроев 1962 с.эстрада артыыһынан ылымлан, 1965 с. Москвага эстрада мастарыскайыгар араас норуоттар үңкүүлэригэр үөрөттөрө ыппытара. 7 ый дьарыктанан, аан дойду араас үңкүүлэрин толоороччу буолан Саха тын сиригэр кэлбитэ.Эсамбаев дьарыктыыр мастарыскайыгар тийиэн үөрэнэр доьлооммут уонна кини репертуарынан Индия,Грузия,Африка үңкүүлэрин дьон көрүүтүгэр толоортоон айарга дьаныардаах үлэтинэн Саха эстрадатын чыпчаалыгар тийбит.“Саха Эсамбаевынан” буолбут. Олохун тигэх сылыгар Александр Бадаксыан Эстраднай бөлөхүгэр кыттан Кызылга үңкүүлүү сылдьан, эмискэ ыалдьан дойдугатар төннөн кэлбит. 1967 с. баара-суоһа 34 сааһыгар олохтон туораабыта.

Наталья Васильевна Кирышкина (Шестакова). 1972 с. Бүгүн Арассыйатаагы Эстраднай искусство айар мастарыскайын бүтэрбитэ. Шестаковтар халыҥ аймах – Кытаанахтар. Кирышкиннар толоруларын илэ көрбүт аатыгар “Самоцветы” ансамбыл салайааччыта Юрий Маликов ахтыбыт: “Наталья уонна Олег Кирышкиннар диэн паара баара. Бойко режиссер кинилэргэ ураты нүөмэри туруоран биригэ хас да сылы быһа эстрада баары барытын “сабардаабыта”. Мин кинилэр 1973 с. Берлингэ ыччат бастыбыл элигэр гала-кэснэргэ кыттыларынан көрбүтүм. Сэбиэскэй дэлгээсийэбэ 500 киһи баара.Кобзон, “Песнярылар”, “Самоцветтар”, аатыгар үңкүү ансамбыллара, бэл, Большой театр кытта. “Фридрих-штадт палас” сүүнэ улахан кэснэрдир саалатыгар тахсан Москва туһунан бары биригэ ыллаабыт. Онтон Кирышкиннар тадыстылар. Сип-синньигэс, саарыктаах кыыс уонна бэ-

риэттээх уол кыыстан саарыгын билдьыи сатыыр. Бүтэ. Нүөмэр 6 мүнүүтэ барыта, онтон саала 20 мүнүүтэ устата, уоскуй-бакка, ытыс таһыммыта. Туран эрэ, “биис хайытыыллара, өссө ыгыраллара. Ханнык да улахан тыйаатыр, ханнык да балет бу “ажиятаһы” тохтотор кыаһа суоһа. Режиссердар артыыстары сценаттан таһаара сатыыллара, оттон саала ыппата, туран эрэ таһынара.Дьэ,ол буолар нүөмэргэ барыта 100% сөп түбэхэрэ: чопчу толкуй уонна ону олоххо киллэрэн”(Лев Готовцев.“Правда о шоу-бизнесе”, 2004).

С.А.Зверев-Кыыл Уола аатынан СӨ Үңкүү судаарыстыбаннай тыйаатырыгар

Дмитрий Егорович Артемьев – СӨ норуотун артыыһа, РФ уонна СӨ үтүөлээх артыыһа. Хабаровскайдаагы култуура институтун 1985 с. бүтэрбитэ.1987 с.Саха Судаарыстыбаннай национальнай үңкүү тыйаатырын үңкүүһүтүнэн ылымлыбыта.Фольклор жанрын элбэх көрүнүгэрин баһылаабыт дэгиттэр талааннаах артыыс. Ол курдук, кинини эмисэ саха Махмуд Эсамбаевынан ааттаабытара, алгысчыт, тойуксут, хомусчут, оһуохай да таһаарыан сөп,олуохону да толоор.Үлэлээбит 37 сылыгар Саха сириин бүтүннүүтүн кэрийдэ. Арассыйага араас куораттарыгар, Англияга, Францияга, Канадага, Турцияга,Америкага, Испанияга, Данияга, Швецияга, Норвегияга, Финдландияга, Туниска, Вельгияга, Соуруу Кореяга.Дьэ,ити курдук, саха норуотун фольклорнай жанрдарын аан дойду норуоттарыгар көрдөрө-биллэрэ, иһитиннэрэ сылдьар саха норуотун биэр тарбахха баттанар талаана Дмитрий Артемьев айар үлэтин сийилии билсэххит.

Владислав Михайлович Попов – СӨ үтүөлээх артыыһа, 2005 с. “Золотая ласточка” Монголияда ытытыллыбит Норуоттар икки ардыларынаагы идэтибит биирдинилээн толоороччулар күөн күрэстэрин дипломаһа. 1983 с. Чурапчыга төрөөбүтэ. Ийэтэ Т.А.Жараева аатынан Мугудайдаагы бибилиэтиэкэээ үлэтиир, алата худуоһуннуку, маһынан сувенирдары, мизбэллэри онорууга уран тарбахтаах маастар. Уһус кылаастан “Көлүкэчээн” үңкүү ансамбылыгар дьарыктаммыта. 1997 с. хореографическай училище аһыллан, сүүмэрдээһини ситиһиилээхтик аһан үөрэххэ ылымлыбыта. А.В. Посельская аатынан хореографическай

училище норуот үңкүүгэ отделинетын 2002 с. бүтэрбитэ. Арассыйага элбэх куораттарынан,омук сирдэринэн Саха Судаарыстыбаннай Үңкүү тыйаатырын артыыһын быһыытынан гастролларга элбэхтик сылдьыста.Кини айар үлэтин,айбыт уобарастарын туһунан кинигэттэн сийилии билсэххит.

Анна Валерьевна Попова (Тарбахова) – СӨ култуураатын туйгуна. Хореографическай училищени 2002 с. бүтэрбитэ.2006 с. Илин Сибирдээһи култуура уонна искусство академиятын бүтэрбитэ. Аня – эдьийдини-балыстыгы балериналар Дария Григорьевна, Елена Григорьевна Ивановалар биригэ төрөөбүт балтыларын Марта Григорьевна төрөппүт кыһа. Кэргэнэ Владиславтыын хореографическай училищени биэр сыл бүтэрбиттэрэ. Имигэс, бэйэтин кыанар, оруолларын киһи кэрэхсин көрөр гына айар, күүстээх физическай хамсанылары онорор дьобурдаах, өбүгэттэн бэриллибит удуур утума хааныгар баар. Бэйэтин көмүгэр аатырбыт улахан ойуун сыдааннара буолан үңкүүнү, хамсаныны кыайа-хого туталлар. Мусукаалынайдар. Айылбаттан айдарыи удуурдарынан бэриллэн иһэр.

Эдуард Федорович Жирков – 1995 с.т. Болтоҥо ыччата. Дьоккуускайдаагы култуура уонна искусство колледжин Хореографическай отделинетын бүтэрэн, 2016 с. С.Зверев-Кыыл Уола аатынан Үңкүү судаарыстыбаннай тыйаатырыгар үлэээ кирибитэ.

Кэргэнэ Саскылана Аркадьевна 1997 с. Чурапчы сэлиэннэтигэр күн сириин көрбүтэ.С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан, 2007 с. Аксения уонна Наталья Посельскаялар ааттарынан хореографическай училищегэ үөрэххэ ылымлыбыта уонна 2015 сылтан Үңкүү тыйаатырыгар артыысканан таһаарыылаахтык үлэли илэ сылдьынан эбэбит Варвара Спиридоновна аатырбыт ырыаһыт эбиттэр. Таайбыт Алексей Константинович Архипов – сцена маастар. Биригэ төрөөбүт эдьийбит Александра үрдүк үөрэхтээх мусука учуутала, Чурапчыга “Чуораанчык” уһууаанга мусукаалынай салайааччынан үлэтиир. Биригэ төрөөбүт эдьийбит уола Афоня Никифоров Балет оскуолатын бүтэрэн, армияга сылдьар.

Училище кэнниттэн иккиэн Арктикатаагы култуура уонна искусство институтун хореография педагога салаатын бүтэрбиппит. Аһабыт эрдэ олохтон

удьуор дьобун дьон, үтүөкэн үлэһиттэр. Онон Валерий – элбэи эрэннэрэр инникилээх ыччаппыт буолар.

Ульяна Олеговна Ядреева (Максимова) – СӨ култуураатын туйгуна. Бэйэтин идэтигэр бэринилээх. Кини лирическай да, драматическай да, темпераментнаах да оруоллары айар,дэгиттэр дьобурдаах үңкүүһүт. Классическай, аныгылыы эбэтэр норуот да үңкүүлэрин биэр тэг таһымга толорор ураты киэн амплуааһа артыыс. 2023 с. Посельскаялар ааттарын сүгэр балетнай училище народнай отделинетын бүтэрбиттэрэ 20 сылынан бастакы выпускниктар айар биэчэрдэрэ Нуучча тыйаатырыгар өрө көтөбүллүүлээхтик үрдүк таһымга буолан ааспыта. Манна Ульяна Ядреева умнууллубат уобарастары айбыта.

Семен Александрович Кузьмин – СӨ култуураатын туйгуна, С.А.Зверев-Кыыл Уола аатынан Үңкүү Национальнай тыйаатырын артыыһа.

Мин Диригнэ А.В. Посельская аатынан Мусукаалынай оскуолага балынай үңкүү кылаасын бүтэрбитим. Учууталым Айаал Прокопьевич Новгородов үңкүү кэрэ эйгэтигэр үктэнэрбэр бигэ олугу уурбута. Оскуолага үөрэнэ сылдьан араас күрэхтэргэ кыттарым, кыайан үөрэн кэлэрим. Куоракка “Нове имена” күрэххэ кирибитим, онно талыллан, 2007 сыллааха 7-с кылааска үөрэнэ сылдьан народнай отделениега үөрэнэ кирибитим. Үөрэнэр сылларбар “Стипендият работникова култууры”, Оксана Абрамова аатынан истипиэндийэ хаһаайынынан буолбутум.

2011 сыллааха үңкүү тыйаатырын колэктиивин кытта Франция, Вельгия, Соуруу Корея устун улахан гастролга кыттыбытым. 2017 с. ыал буолбутум, кэргэним Парасковья Сергеевна, кыыс оҕолоохпут.

Биһиги ырыа, үңкүү куттаах аймахха төрөөбүппүт. Ийэбитинэн эбэбит Марфа Константиновна үңкүүһүт, оттон аҕабытынан эбэбит Варвара Спиридоновна аатырбыт ырыаһыт эбиттэр. Таайбыт Алексей Константинович Архипов – сцена маастар. Биригэ төрөөбүт эдьийбит Александра үрдүк үөрэхтээх мусука учуутала, Чурапчыга “Чуораанчык” уһууаанга мусукаалынай салайааччынан үлэтиир. Биригэ төрөөбүт эдьийбит уола Афоня Никифоров Балет оскуолатын бүтэрэн, армияга сылдьар.

Училище кэнниттэн иккиэн Арктикатаагы култуура уонна искусство институтун хореография педагога салаатын бүтэрбиппит. Аһабыт эрдэ олохтон

баран, ийэбит күүстээх санаалаах буолан аҕас оҕону атаһытыгар туруордаа. Ийэбит Мария Павловна – Хоптоҥо нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Чурапчы улуунун доруобуйа харыстабыллар Бочуоттаах бэтигэрэнэ, «Ийэбэ махта» бэтигэ хаһаайына, элбэх наһараадалараах, Бочуотунай грамоталар, махтал суруктар кини ситиһиилэрин кэрэһилиилэр.

Сахалыана Заирбековна Сатыбалдиева 2004 с. Чурапчыга төрөөбүтэ. 2011 с. Посельскаялар ааттарын сүгэр хореографическай колледжка үөрэнэ кирибитэ. Казахстанга “Орлеу” хореографическай үөрэх тэрилтэтирэн” VII-с бэстибээл күрэхтигэр кыттыыны ылбыта. IX норуоттар икки ардыларынаагы балетмейстердар уонна толоороччулар күрэхтигэр 1 истиэпэннээх лауреат, “Российская студенческая весна-2023” II-с истиэпэннээх лауреат аатын ылбыта. Билигин С.А.Зверев-Кыыл Уола аатынан СӨ Судаарыстыбаннай Национальнай Үңкүү тыйаатырыгар артыысканан үлэтиир. Эдэркээн талааммытыгар ситиһиилээх айар үлэни баһарыт.

Марина Егоровна Кузьмина төрөппүттэрэ Мария Михайловна,Егор Семенович Николаевтар диэннэр, аҕата аатырбыт сопхус дириэктэрэ, Одьулуунга 13 сыл олобутаара.1981 с. Дьоккуускайдаагы култууранай-сырдатар училище хореографическай отделинетын кыһыл дипломунан бүтэрбитэ. Салгыы 1987 с. Хабаровскайдаагы култуура институтун бүтэрэн, СӨ Судаарыстыбаннай Үңкүү ансамбылыгар үлэээ кирибитэ. 2003 с. ИП тэринэн, Дьоккуускайга “Калланатика” диэн чэбдигирдэр гимнастикага соҕотох сэртипикээттээх ааптар, инструкторунаан үлээн барбыта. “Зейна” диэн илингини үңкүүгэ ансамбыл тэрийбитэ.Илингичи үңкүүлэри көрдөрүүгэ өрөспүүбүлүкэтээһи күрэххэ 3 төгүл чемпионнаан буолбуттара. Кэргэнэ А.Э.Кузьмин Оҕо Үрдүкү Мусукаалынай оскуолатын тэрийсэбитэ. Ити оскуола духовой инструменнарга кафедратын сэбидээсийинэн үлэтиир, доцент.

Дьэ, ити курдук, саха үңкүүтэ сайдарыгар сүткэн кылааттарын киллэрсэбит уонна киллэрсэ сылдьар үңкүүһүттэрибт тустарынан сийилии тахсар кинигэттэн билсэххит. Биэр дойдулаахтарбыт тустарынан билиэн-көрүүн бадалаахтар кинигэни атылаһарга сайаапкаларгытын улуустаагы култуура управлениетыгар түһэрэргитигэр ыгырабыт.

Кэпсиэхпин баҕарабын. Айылҕаттан айдарыылаах Хачый отоһут

Ааптар - Егор Сыромятников.

Дьөгүөр НЭРЭМЭЭТ

Арыылаах нэһилиэгиттэн төрүттээх Егор Егорович Сыромятников - Дьөгүөр Нэрэмээт сүрүннээн оҕо сааһын кэмнэрттэн өйдөөн хаалбыт түгүннэри, биригэ алгыспыт кырдыабаастарын туһунан, булт-алт, айылҕа тизмэтигэр үгүс кэрэхсэбиллээх кэпсээннэрдээх. Кини билигин Минириндээҕи Экология уонна айылҕа харыстабылын кэмтиэтигэр старшай иниспектэринэн үлэлиир. Егор Егорович айымньылары 2010 сылтан "Байанай" сурунаалга ону тэнэ "Эдэр саас" хаһыакка, хаһыат сайтыгар бэчээттииллэр. Бүгүнгү балаһаа ааҕааччыларбытыгар ааптар биһир дойдутааһын, үтүөкөн отоһут Петр Ефимович Каженкин - Хачый туһунан суруйуутун билиһиннэрэбит.

кытта кэпсэтин түбэһэн истибитим: «Кытылга нэһилээ тийиһиппит, ким эрэ, Чурапчы киһитинэн», — дириин. Боодой сэрингэ сылдыан көрсүһэ түспүттэрин кэпсээн бааһынырын өйдүүбүн: «Хачый онно мотуруос таҕастаах этэ», — эгин дириин. Өссө Хачый бэйэтэ байыаннай хараабыл палубатыттан сөтүөлээри ыстанан, иһин хайа түһэ сыспытын кэпсииллэрин өйдөөн хаалбыппын. Улахан кэпсээнэ суох киһи быһыылааҕа. Уонна оҕо киһини кытта кини тугу да кэпсэтиэй? Сэрин кэнниттэн муора авиациятыгар оружейник быһымынан сулууспалаабыт. Дойдугутар армияттан 1949 сыллаахха кэлбит. Сэрин кэнниттэн, бу санаатахпына, бэтэринээр куурунугар үөрэммит быһыылаах. Сэрингэ сылдыбыт киһи нууччалыы эгин билэр буоллаҕа. Ол да иһин үөрөнөн идэ ыллаҕа уонна оччотообуга фронтовик-

Оскуолаҕа киирэ иликпин. Аҕам ыарыттыа илигэ буолуо. Миигин илдьэ барда. Уйбаныаптар дьыллэригэр Хачыйга тийдибит. Киһибит хоспох аанын үрдүттэн икки хаа уон иккилээх хотуобай ботуруону ылан биэрдэ. Өр баайы кэпсэтиллэр. Үчүгэй баайы кыһыл дьүһүннээх ботуруоннары тутпахтыыр дьолго тиксибитим. Хотуобай ботуруон оччолорго санга үөдүйэн эрэр эбит. Ол да иһин, арааһа, үлэрэр эбээһинэстээҕэ буолуо эбитэ дуу, уопастыба бэрэссэдээтэлэ? Мин өйдүүрбүнэн, оҕонньор дойдугутар-сиригэр кыратык чукуйга, куобахха сааланар буолан булт уопастыбатын салайдаҕа.

Икки уостаах саатын сүгэн, тэлигириэйкэ сонноох, хонгор сиҕиэйкэ кулгаахтаах бэргэхэлээх Нэлэгэр диэктитэн кэлэн ааһарын элбэхтик көрөр буоларым. Кэлин кыһыл "Рига" мопедынан чурултан ааһар этэ.

Бэһис кылааска киирдэбим ааба, убайбын кытта Бааччаха адабыт хандаа быһытын сөргүтү барса сылдыбытым. Оччолорго оҕолорго күһүн практика диэн баар этэ. Хомустаахха гараас дьэитин үрдүгэр дан кутар үлэттэн күрээн барсыбытым. Убайым "буоллун" диэн кэбиспитэ. Эгэ эрэ буоллаҕа.

Бааччахтан бүтэн, кус кэрийбиппит. Барахсаанан Бээчэ баара. Кытаһыйга биһир хаккырыаа күүрэтэн түһэрэн баран, туох да наһаа элбэхтик ытан саллабыттар. Онно, арай, Эһэлээх өттүттэн "Рига" мопедынан Хачый Бүөтүр чурултан киирэн кэллэ. "Ы, ыы, — диэн ыгырҕаан саҕарар идэлээх этэ. "Ы, Күс көрдүгүт дуу", — дири. Биһир үөрү көтүтэн ытарга кэпсэтиллэр. Саһыл Уйалаахха түспүтэрэ буолуо диэн барбыта... сөччө уһуннук кэпсэпэтэхпит. Баран хаалбыппыт. Ол аата, оҕонньор ол мопедынан сылдыан кэрийэн кустуур эбит. Кырдыаҕас киһи диэтэххэ, кыра булка көхтөөх эбит.

Дьэ, оҕордук буоллун. Итин-кин киириги тыллаан туран, мин Хачый Бүөтүр атын айдарыылаах идэтин бэлиэтиэхпин баҕарабын. Кини кэмгэр ол идэ-хобо өрө тутуллубат буолан, өссө улаханньык сайыннарыбатах буолуохтаах. Ол да буоллар, баар-даах баара өтөн, Хачый - унгох туттааччы, отоһут киһи этэ. Сэһээрэр дьонго ол ону кэпсир эбит этэ. Ол курдук, Бүөтүр эһэбин кытта быллыргы отоһуттар, чуолана, Куома Чааскын отунан эмтээһинин эгин туһунан ыгырҕаан, сүрдээх уһуннук кэпсэппиттэрин өйдүүбүн. Оччолорго бөһүөлөкпит дьонун

оһолломмут унгохтарын барыларын кини туттуту буолуохтаах. Ким даҕаны оройуонга тиэстэр солото-билэтэ суох этэ, быһыыта. Суол суох, тырааныспар да кэмчи кэмэ буоллаҕа. Мин эбэм харытын тоһуппутун туттута. Кыра да буолларбын, өйдөөн хаалбыппын, «хас саастаах да, оччо хонугунан оһор» дириин. Эбэм 90-ча саастаах этэ. Биһирдэ Айаннытаба Сөдүөччүэ уонна Боппуок Бааска Хомустаахха бурҕаат суолга матасыкылантан охтон, иккиэн хомурҕаннарын тоһуппуттарын өйдүүбүн. Өссө тостубут хомурҕаннаах Сөдүөччүэ матасыкылы туруора сатаабыт үһү диэн сураҕы истэн күлсүү баара. Онно Хачый тутаттаабыт этэ. Уонна: «Быһыл сэттэ хомурҕан буолла. Дьылыттан ээ», — дириин өйдөөн хаалбыппын. Боппуок Бааска Кыайыы 40 сылыгар анаммыт консиргэ, 55 саастаах киһи, пляскалаан баран, икки илигинэн хааман, салты онгортон көрдөрбүтэ. Ол, арааһа, Хачый унуоһу хайдах үчүгэйдик тутарын туоһута эбит диэхпин баҕарабын.

Убайым армияҕа сылдыан илиитин тоһуппутта сыһа, кэдэччи оһо сылдыарын оҕонньор «Элисааратт апаратыа эрэ кыайар» диэбит этэ. Ол аата, оҕонньор аныгы ньымалары истэн, төбөтүгэр буһара сатыыр эбит.

Чэ, аны, бэйэбэр сыһыардахпына, манньык. Бэһис кылааһы бүтэрэн, Дулҕа сайыллыка ийбэр көмөлөһө сылдыабын. Ыһыах саҕана этэ. Мэһэмзэн Уокча ханна эрэ бараары, күнүскү ыамай эрдэ баары, миигин кииргэтэн ынахтары хомуйтарда. Мин Намытаар диэн күрүн саадыаҕай оһуһу миинэн, түөрт ынаҕы хомуйан, үүрэн аҕаллым. Улахан, урдук баҕайы оһус этэ. Түһээрэ, сыһа туттан, илибинэн тайана түстүм. Уга илим "һыр" гына түстэ, "харх" гынан ылла. Ипитини буолла. Ыларыбыттан мэй-тэй бардым. Уокчам илибин көрөөт: "Балыһаҕа сүүр!" — диэтэ. Куттанна аҕай: "Миигин этимээр", — дири. Ол курдук, илибин туттутуна, хас да бизрестэлээх бөһүөлэҕэ бардым. Ыларыта сүр.

Илим тутта сүүлэ иһэн табыста. Балыһаҕа тийдим. Хатааһыннаах. Бу сатана, хата, абырыр киһи баар диэн билэбин эбит ээ - Хачыйга тийдим. Киһим, хата, баар эбит. Хоспоһор оһорор. Соҕотох. Мин санаабыр, үөрбүт курдук сөк гына түстэ. "Ы-ы, тостубут... Ы-ы, тахсыбыт", — диэмэхтээтэ. Онтон куһаҕан баҕайытык кунһааччы көрө сылдыр илибин мас кыс остуолбатыгар олуйа тутан баран эмискэ тардан саайда. Саҕа эрэ аллайан хааллым. Тоголоһум "пүлк" кына тыһаат, онугар киирэн хаалла. Дьэ, онтон, аҕаар харыбар тэҥили тутан, тутпахты-тутпахты: "Ы-ы, хайдыбыт, хайдыбыт", — диэтэ. Дэлби имэрийдэ, ыарыһаах баҕайытык тардылаата - хайаата. "Этин оһуута унгоһун сөпкө тутуон наада", — дири. Дьэ, уонна тааар дьааһы-

гын хаптаһынын биинтэнэн суулаан, илибин чартаан кэбистэ. Былаатынан моойбор ииллэ. Онтукам, хата, ааттаах үчүгэйдик оһон хаалбыта. Кэлин өр баайы кэтэ сылдыарбын көрөн: "Устан кэбис", — диэбитэ. Сөтүөлээри, үөрүүнү кытта устубутум. Дэлби илим тириитэ хатырбыт этэ.

Кэлин, обургу буолбутум кэнниттэн, ким эрэ оһолломмутун тостубут диэн туттутун, кэлин эрэнгизэн аппарата тостубатах диэбитин, сураҕа, мөккүспүт этэ. Билсэр Даайыс күлэр кэриэтэ: "Хачый быраас аппарата кытта мөккүһэр", — дириин истибитим.

Билигин оһорон санаатахпына, оҕонньор тутуута, ыспарыта, бука, чаччы оһуобай буолуо дибиин.

Кэлин, оскуоланы бүтэрэн баран, куобахха пааралыы сылдыан, Ыстаан Тыатын туораары, Барыһап Бочуок матасыкылын инниттэн тардаары, охтон, көлүһүгэ атаһым сототун үктэппитим - ыалды-батаҕа даҕаны, кыратык көлөрбүт этэ. Хас да хонон баран, кытаран, иһэн барбыта. Ыларыта сүрдэммитин иһин, сатаан утуйбакка, абырыр киһибэр Хачыйбар тийдим. Оҕонньором тутпахтаан баран: "Ы-ы, унгоһа бүтүн, ирингэбит. Унгоохтар тийдэһинэ идэйдэбин, атаһым быһахтарын сөп. Оройуоннаа", — диэтэ. Хата, Барааскап Бааска матасыкылынан Чурапчыга киллэрдэ. Ыларыта сүр. Атаһын өрө эрэтэп тахпын арыый мүлүрүүн. Тута эрэнгизинэн көрдүлэр. Ньыкканабэһэ эрэнгизимин ыйдангардан көрдө. Уонна хайтабыт диэтэ. Биһир бааһынайдыгы дьүһүннээх үскэл, биллэр, хирург быраас баар этэ. Кини ыйлаппытынан укуллаан кычыланан баран, иһэн "дың" курдук буолбут сотобун хайа сотто, ирингэтэ ыраахха диэри ыһылына. Чэрэ үйбэр хаалбыта. Дьэ, ити курдук, оҕонньордуун алтыһан турабын.

Бу санаатахпына, онтон кэлин Хачый көрбөтөх эбиппин.

Бу күнгэ сыһыаран өйдөөтөхпүнэ, айылҕаттан айдарыылаах, идэлээх-хоболоох кырдыаҕаһы, кини илиитин сылааһын нөҥүө быллыргы идэ ситимин эпипинэн-хааммынан билсирэн, даҕайан ылбыт курдук эбиппин.

Ол да иһин, одон-додон ахтыы бооччойдоһум.

Хачый Бүөтүрү ахтан-санаан ылар да киһи аһыаатаҕа. Оҕо-уруута, аат аагатааҕа суох, чорон соҕотох киһи сырдык өйдөбүлэ буолуохтун дибиин, бу ахтыбын.

П.Е. Каженкин - Хачый эдэр сааһыгар.

Бүөтүр Хааһыкыны сиригэр-дойдугутар Хачый диэн аатынан эрэ билэр этилэр. Мин даҕаны, оҕо киһи, оннук эрэ билэр буолларым. Оҕотуруута суох, сулумах уолунан кырдыабыт киһи этэ. Кэлин биллэхпинэ, 1925 сыллаах төрүүх эбит. Сэрингэ 1943 сыллаахха ыһыах саҕана ыгырыллан барбыт. Илин дьоппуон сэринит кыттыллыаҕа, сэбиэскэй Чуумпу Акыйаан флотун мотуруоһа. Сэрингэ бааһырылаах эбит. Бука, муора десаныгар киирсэн, бааһырыт быһыылаах. Оҕо сылдыан Мэхээлэ Барааскабы - Боодьойу

тары салайар соҕус үлэлэргэ таһаарар политика баар курдук. Эйэлээх кэмгэ холкуос, соҕуос отделениетын солбуллубат бэтэринээр этэ. Мин оскуолаһы бүтэриэхпэр диэри илиитин араарбакка үлээсэбитэ. Үчүгэй бэтэринээр быһымынан биллэр-көстөр этэ. Мин аҕам хайаан, "Эдэр коммунист" хаһыакка суруйбутун харатын аахпытим. Аҕам барахсан, кыра ликбез үөрөхтөөх киһи, "петеринар" диэн суруйбутун күлэ санаабыппын өйдүүбүн.

Хачый хойукка диэри Арыылаахха булт уопастыбатын салайбыта. Күһөрү сайын этэ.

Саха Сиригэр, билингги туругунан, 1077 баһаар учуоттанан, матырыйаалынай хоронньу – 362 722 70 тыһ. солкубай, уокка киһи быдыланыыта – 35, ол иһигэр - 7 оҥо. Чурапчы оройуонугар уопсай баһаар ахсаана 12-гэ тэҥнэстэ:

- Чурапчы улууһугар - 12 баһаар (1 - чааһынай дьиз, 1 - чааһынай гараас, 2 - чааһынай баанньык, 2 - кураанах от, 1 - күрүө иһинээдэ бөх, 1 - дьон олорбот чааһынай дьиз, 1 - рулоннаммыт от, 1 - сыбаалка);
- Кытаанахха - 1 баһаар (гараас);
- Мындаҕазыыга - 1 баһаар (кураанах от);
- Дирингэ - 1 баһаар (свалка);
- Хатылыга - 2 баһаар (рулоннаммыт от, сыбаалка);
- Хадаарга - 1 баһаар (чааһынай дьиз);
- Чурапчы нэһилиэгэр - 6 баһаар (1 - уопсай олорот дьизэ, 1 - дьон олорбот чааһынай дьизэ, 2 - чааһынай баанньык, 1 - күрүө иһигэр бөх, 1 - кураанах от).

АДПИ-ны (баһаар буоларын
күүскэ тыаһаан тута иһитиннэрэр

КУТУРБАН

Күндү тапталлаах ағам, эһэм, убайбыт, таайбыт, абаҕабыт – Чурапчы нэһилиэгин олохтоого, тыыл, үлэ бэтэрсэнэ, "Гражданский килбиэн" бэлиэ, элбэх үбүлүөйдээх мэтээл хаһаайына

ГУЛЯЕВ Анатолий Васильевич
бу дьыл, от ыйын 3 күнүгэр 79 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан
олохтон туораабытын бары билэр дьонугар, аймактарыгар дирин-
ник курутуяан туран иһитиннэрэбит.

Кыыһа, сизнэ уонна Гуляевтар, Гороховтар, Ядреевтар, Керемясовтар, Городецкайдар.

ОДЬКХ салаатыгар өр сылларга экэнэмииһинэн, салайааччынан үлэ-
лээбит ытыктыр бэтэрээммит

ГУЛЯЕВ Анатолий Васильевич
уфун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сиэн-
нэригэр, чугас аймахтарыгар дириг күтүрбаммытын тиздэбит.

ОдъКХ Чурапчытаабы салаатын салалтата,
идэлээх сойууһа.

Өр сүлларга Чурапчытаагы ОДьХ эйгэтигэр бииргэ үлэлээбит та-
баарыспыт сэлэйааччыбыт бэтэрээммит

ГУЛЯЕВ Анатолий Васильевич
уфун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, чугас дьонугар,
аймахтарыгар дилин күтөрбаммытын тиздэбит.

Чурапчытаагы ОДьКХ бэтэрээннэрэ.

ГҮЛЯЕВ Анатолий Васильевич

Чулуучу улсуудын даяалтата, улусуудыг дуураатгарын Сэбизт

Турапчы улуунун доопаллатга, улуус доопу тооттарын сэлэстэ

тэрили) дьэбэ туруоруу – баһаары сэрэтин үлэтин биир сүрүн туһалаах ньымата. Манньык тэрили дьэ иһигэр туруораллар. Тыһаа – 85ДБ тийгэр, күөскэ утуйа сытар да киһи үһүктэр.

Битыктабыллаах улууспут олохтоохтору! Баһаартан сэрэхтээх буоларгытын умуиам! Баһаар киһи көһүппэтэх өттүттэн соһуччу буолуон сөп. Ону таһынан ойуурга сыйдыан уоттан сэрэхтээх буолун. Оту өртөөһүн бобуулаабын, бөлүсэи хааларбаккытын санатабыт. Баһаар тахсар түгэнигэр суотбай төлөпүүнүтүттэн суһаллык 101, 112 нүмэргэ эрийин. Чугас дьонтуугар, дьылээхтэргитигэр, баһаар тахсар түгэнигэр, 101, 112 нүмэргэ билдэлэригэр үөрэтин. Төһөнөн суһал көмө эрдэ кэлэр да, киһи ологор куттал соһуурун, хормонну кыччыһын умуиам!

Күннэй Лоскина,
Чурапчыгтаабы 38 №-дээх
уоттан быыһыыр этэрээт ин-
структора.

Сынньаланга

[illegible]

«Сканворд: тэрийээччи ИП Данилова М.А. «ТААЙ сахалыы сканворд 3» ылылынна. Хаһыат 25 нүөмэригэр тахсыбыт сканворд эппикэттэрэ. **Туруору:** бүгүрү, бөүмнээн, утурум, дуй, күрэх, Үөдэй, Үүтээн, ур, утүөх, сизэр, үлүннэрэн, чомпой, уһаарыллан, Нүүэй. **Сытыһар:** Ойуку, утүө, үгүрүө, үһү, ер, сүөл, үдүдүн, ерт, ут, күүрээт, эһир, күөмчү, орой, нивах, илэмэ.

➔ Кэриэстэбил

Бу дьыл, от ыйын 17 күнүгэр чугас кирибит, бырааппыт курдук саныыр доробут **Око-нешников Михаил Михайло-вич** олохтон туораабыта биир сыла буолар. Михаил Мугудайга төрөөбүтэ, оёо сааһа онно аспа-пта, орто оосуоланы бүтүрбүтэ.

Урдук үөрэжэ бүтүрэн, иди-тинэн үлэлиэбүтүн билиилээх экономист, таһымнаах салайаач-чы быһытынан биллэн, сыа-наланан барбыта. Кини "Карл Маркс", "Мындагаай" сохуос-тарга үлэлээбитэ. Салгыы үрдээн РАПО экономическай блогун са-лайбыта.

1991 с. РАПО эстэн, "Агро-промстрой" МПМК-гар экомическай отделга начаалынныгынан үлэбэ кэлбитэ. Кэлээт, үлэһиттэрэн кытта биир тылы булан, дьыаланы-куолуну бэрээдэктээн, сага сүүрээһнэри киллэрэн, отдел үлэтэ биллэ сэргэһэбитэ.

Тыя хаһаайыстыбатын билэр экономист тутуу салаатын экономикатын түргэнник билбита, салайбыта. Онгорон-бүтэрэн, сабаллаабытын ситэрэн иһэринэн салалтаба сөбүлэппитэ. Михаил Михайлович билэрэ үгүс, көпсөөн элбэх, тыла-өһө дөнгө сахалыы буолан дөнгө барытыгар сөбүлүтэрэ. Кэпсээнэ наар тизмэтигэр туһаннаах буолан дыон сэнэртэрэ. Бэйитин дыалаатын үчүгэйдик билэрэ ааһар-суоттуур, анаалыстыр дөбүрдүүдэ. Оройуон экономистара, финансистара ытыктыллары, сүбэ муньхатарга өрүү кыттары, санаа атастаһара, мэлдьи этиилэрдээх буолара.

Би­хи­ги тэ­ри­лтэ­би­гигэр 4 сүл­жэр­инг үл­эл­зэн ба­ран бы­ыс­бар­га кый­лан, орой­уон­наа­гы булт уоп­састы­ба­тын са­лаа­йаач­чы­тын­ан та­дыл­дан үл­эл­зэ­би­тэ.

Онтон 1998-2003 снллрлгн олус элпизтинэстээх дуоһунас-

ка – улуус финансвай отделын салайан ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Онтон улуус баһылыга уларыян, куоракка дьиз көргөһүннээн көһөн киирэн олохсуйбуттар. Куоракка хас да тэрилтэ үрдүк дуоһунастарга үлэлээбитэ.

Дыиз кэргэн аҕа баһылыга кыбартыыра атыылаһан, оҕолорун дыизлээн, куоракка бигэтик олохсуйбуттара.

Митико тагтвыр кыһын Да-
шаны, Дария Семенованы көр-
сөн, ыал буолан дыон тэҥинэн 39
сыл олорон, уоллаах кыыс оҥ-
олонон, эһэз-эбэз дэтэн олорон
күлбүттэр. Кинилэр оҕолорун
үлүни тагтвырга, саатыллаах,
ырахаттартан толлубат, ылым-
мыт санааны толорорго үөрэп-
питэр. Оҕолор ессе да аҕала-
рын, эһэлэрин аатын кэриэстээн
этэнгэз олох олорухтара дини
бизгэ ээрэллэхпит.

Михаил Чурапчытын олус таптыра, дьонугар-сэргэтигэр ерүү көмө буолара, дойдутугар

буолар бары тэрээһиннэргэ кытта сатыыра.

Мугудай баһылыгынаан биир кылааска үөрэммиттэрэ, чугас добордуу элэлэр. Оһон да буолуо, дойдутугар ытытлар бары тэрээһиннэрэ кыттан иһэрэ. Ааспыт сүл "Мындабайыҥ" сохуус үбүлүөйдүн тэрийиһигэ элбэхтик түбүгүрбүтэ. Редакционнай кэллэһиһиһэр киирэн үбүлүөйдээх кинигэ тахсарыгар сүрүн-нээччинэн үлэлэспитэ. Кинигэ кэмигэр бэчээтэммиттэн үөрэн кэпси оһороро бу баар курдук.

Иллэнг кэмигэр дойдутугар бултуура, сынһанара. Куобах-тыр, кустуур, андылыр төрүт сирдээхтэрэ. Онно уонна кэлин Мындабаайыга кэллизгэлэрин, добоотторун кытта бултуура.

Доѳорбут дьонго үтүө сыһаннааба, наар үөрэ-көтө сылдыар майгылааба, уйан, чараас дууһалааба. Уус-уран-нык кэпсиир дьобурдааба, сы-тыы-сырдык дьээбэлээх, оон-

ньуулаах доёр этэ.

Сырдык санаалах күндү доборбут Михаил Михайлович – Митико-Матюко биһиги өйбүтүгэр-санаабытыгэр үгүс элбэх кэпсээннээх, дьиибэҕэ-дьээбэҕэ тиллэр үгүс киһи диэн өйдөбүл биһиги сүрэхпитигэр өрүү хаалыаҕа.

**Чурапчытаабы МПМК-ба
бииргэ үлэлээбит
кэллизгэлэрэ,
аба табаарыстара.**

Элбэх киһи сүрүбэр махталы хаалларда...

Таптыр күндү киһибит, кэр-гэним, амарах аҕабыт, эйбэс эһэбит, үлэ бэтэрээнэ, Чурапчы улууһун, Хадаар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо **Луковцев Гаврил Гаврильевич** соһумардык ылдьан олохтон туораабыта бу дьыл, от ыйын 9 күнүгэр 40 хонуҥа уолла.

Гаврил Гаврильевич Луковцев 1954 сыллаахха от ыйын 17 күнүгэр Хадаар нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Тоҕус ыйдаах оҕону эбэтэ Елена Михайловна Луковцева ылан ииппитэ. Сыл-сырдык ыраас хааннаах, үтүө майгылаах оҕо этэ, кыратыттан араас үлэбэ эриллэн улааппыта.

Хадаар 4 кылаастаах оскуолатыгар 1961 сыллаахха үөрэнэ кирибэтэ. Оскуолатаабы сыллар-пыттан оҕолору түмэр, элбэх сар-гэх кэспээннээх, ханна да үөрэн-нэр, үөрэбэр үчүгэй, бастыҥ пио-нер, комсомол буолара. Хайах-сыкка, Амма Соморсунугар, Кы-таанааха үөрэнэн орто оскуола-ны бүтэрбитэ. Оскуола кинит-тэн Комсомол путевкатынан саастыылаахтарын кытта Эри-лик Эристиин аатынан соһуос Хадаардаабы отделиениыгар үлэлиир. Амма уңуор Кыбыттар диэн сиргэ субан сүөһүнү көрү-үгэ таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

1972-1974 сс. Сэбиэскэй Ар-мия кэжэтигэр Кытай кыра-ныысастыгар сулуспалаабыта. Салгыы төрөөбүт нэһилиэгэр, Хадаар отделиениыгар оробу-очкайынан үлэбэ кирибэтэ. Үлэбэ дьобурдаах, сыйы-хотуу уолу отделиение салалтата таба көрөн, бастагы салайар дуоһунаска – от звенотугар звеньеводунан аныыр. Гаврил Гаврильевич Луковцев улаһиыр-хамсыыр саа-һа улахан кылаастан колхуос, соһуос үлэтигэр саҥалаабыта. От-мас үлэтигэр саҥалаан, Ха-даар отделиениыгар звеньевод-дунан, хонуу биригэдиинин, кэлин управлюючийнан, Сэ-биэт бэрэссэдээтэлинэн, нэһи-лик баһылыгынан талыллан таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Салайар отделиениета соһуо-хугар 3 сүл субуруччу бастаан ымыппынан, СССР райкомун, райсэбиэт Бочуотунай грамо-

татынан наҕараадалаабыта. Оттооһунга Эрилик Эристиин аатынан биризмийэ лауреата, биир киһиэхэ 44 туюнна оту от-тоон рекорд олохтообуттара, Коммунистическай үлэ удаа-рынныыга, "Пятилетка бастыҥа" бэлиэ хаһаайына буолбута. Кыһынын «Кырыс» ыччат-комсо-мольскай ферматыгар икки сүл старшайынан, Хадаар отделе-ниетыгар сүөһү биригэдиини-ринэн ананан таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

1978-1981 сс. Дьокуускайдаабы тыа хаһаайыстыбатын технику-мугар агрономическай отделе-ниебэ үөрэнэн агроном-луговод идэтин баһылаабыта. Гаврил үөрэнэр кэмигэр үөрэбэр таһыны үчүгэй, бэрэздэктээх уопастыбаннай үлэ актыыбына этэ, группатыгар старостанан талыллыбыта, бастыҥ лидер буолбута. 1979 сыллаахха техни-кум иһинэн тэриллибит "Чол-бон-79" тутар этэрээт бастыҥ баһыаһа, этэрээт хамандыыра буолбута. Бастыҥ спортсмен, дуболаты буолан тыа хаһаайы-стыбатын техникумун сүүмэр-дэммит хамаандатын солбуллу-бат чилинээ этэ.

1981-1982 сс. эдэр исписэли-ни "Эрилик Эристиин" соһуос Мэлдьэхситээби учаастагар биригэдиининэн анаабыттара. Учаастактар социалистическай күоталаһыларыгар оройуонга бастыҥнар кэжэлиригэр көһө сылдьар ымыппынан үгүстүк наҕараадалаабыттара.

Салгыы 1982-1983 сс. Хоптобо отделиениыт хонуу биригэ-диининэн, управляющей сол-буйааччытынан, онтон управ-ляющейныан үлэлээбитэ.

1983-1989 сс. төрөөбүт нэһи-лиэгэр Хадаарга хонуу биригэ-диининэн ананан үлэлээбитэ. Ол кэмнэргэ биригэздэнэн бэдэрээт диэн тэринэн сити-ниилээхтик үлэлээбиттэрэ. Ону тэрийиигэ, биригэдиини киһи быһытынан, Гаврил Гавриль-евич улахан оруолу ылбыта. Отде-ление үлэбэ-хамнаһа таһаары-лаах буолуутугар управляющей П.П.Тарасовтыгар, сүөһү бири-гэдиини А.Н.Осиповалыгар, бэ-

тэринээр Д.К.Андросовалыын биир санаанан олус тапсан үлэ-лээбиттэрэ.

1986-1989 сс. кураан дьыллар тураннар, сүөһү аһылыгын бу-лууга араас улуустан от кэспэ-тэн, таһыллытын быһааран үгүс үлэни көрсүбүтэ. Амуртан тимир суолунан тизлэнэн кэл-бит оту сүөкэти, тырааныспар булан дойдуга тизрдии барыта киһи сайыытынан быһаарыл-лара.

1989-1991 сс. «Үрдүк үүнүү» бурдук звенота тэриллэн, Гаври-лы сайааһаччынан анаабыттара. Онно 134% бурдугу хомуйан ре-корд олохтообуттара.

1991 с. дьон-сэргэтэ эрэнэн-итэҕэйэн, Хадаар сэ-биэтин бэрэссэдээтэлинэн талбыттара. Онно үтүө со-убастаахтык үлэлээн, 1992 с. нэһи-ликкэ бастагынан баһылы-гынан аанаммыта. Ити кэмгэ иһэр уу болпуруоһа ыарахан этэ. Онуоха Үрүт Күөлгэ быһыт бы-райыагын онторторбута. Ол бы-райыага 1995 с. олоххо кирибэтэ. Бэйэлэрин күүстэринэн суолу өрөмүөннээһин, уот линиятын саҥардыы онтон да атын элбэх үлэни кыайа тулпугтара.

1997 сылтан нэһилиэк дьаһалтатыгар сир үлэһитинэн ананан, нэһилиэк кыраныс-сатын чопчулааһыны ыыппы-та. 2009 сыллаахха бочуоттаах сынныалан-га тахсыбыта. Би-энсийэбэ да тахсан баран оло-рон хаалбатаҕа – нэһилигин, соһуоһун, улууһун уопасты-баннай олоһор көхтөөхтүк кыт-тара, дойдута сайдарын туһугар сүрэдэинэн-быарынан ылдьара. Дубокаа спорт маастарыгар хаалдыдаат этэ. Элбэх улуустаа-бы, өрөспүүбүлүкэтээби күрэх-тэһилиэгэ ситиһиилээхтик кыттыбыта. Саахымакка улуус сүүмэрдэммит хамаандатын чи-лининэн сылдыбыта. Хадаар орто оскуолатыгар дубоат ку-рутуоһун тэрийэн үлэлэппитэ. Улуус, Бырабыыталыстыба от-чуоттуур мунньаһар дубоаты өрөспүүбүлүкэ оскуолаларыгар эбии үөрэхтээһин быһытынан киллэрэри туруорсара.

2013-2018 сс. нэһилиэк Сэбиэ-

тин, улуус Мунньабын дьокутаа-тынан талыллан таһаарылаах-тык үлэлээбитэ.

2022 с. «Хадаар нэһилиэгэ» тыа сирин түөлбөтин дьокутаа-тынан талыллыбыта.

2015 с. Хадаар нэһилиэгин Бо-чуоттаах олохтооҕо.

2023 с. Чурапчы улууһун Бо-чуоттаах олохтооҕо аат ингэрил-либита.

Кини дойдутун туһугар үтүө суобастаах үлэтин нэһилиэк, улуус, өрөспүүбүлүкэ тыа ха-һаайыстыбатын, социальнай-экономическай сайдыытыгар кылаатын иһин үгүс Бочуотунай грамоталара, Махтал сурукта-ра, Чурапчы улууһун, "Эрилик-Эристиин" соһуос Хадаардаа-бы отделиениетин Дипломна-ра, үгүс үбүлүүдээх бэлиэтигэр, «Маарыккаан» потребобщество Бочуоттаах үлэһитэ» бэлиэ, СӨ баайга-дуолга уонна сиргэ кэмитизин Бочуотунай грамотата, СӨ Бырабыыталыстыбатын Мах-тал суруга, кыһыл көмүс чаһыта, СӨ Ил Түмэн Сударыстыбаннай мунньабын Бочуотунай грамота-та, РФ Тыа хаһаайыстыбатыгар министэриститибитин Бочуоту-най грамотата, СӨ баайга-дуол-га уонна сиргэ сыһааннаһыга Министэриститибитин бэлиэтэ, "Улууһун иннигэр үтүө өнөтүн иһин" үһүс илтиэппээннээх бэлиэ туоһулууллар.

Тапталлаах кэргэмминэн биригэ үөрэнэр кэммитигэр доҕордоһон, сүрэхпитинэн сөбүлэһэн, 1980 с. ыал буолбуп-тут. 2 олоһон, 2 сиэннэнэн, 44 сүл устата биригэ ордубу-т. Оҕолоругар, сиэннэригэр ураты кыһамнылаах аҕа буола-ра, кинилэр ситиһиилэригэр үөрэрэ, астынара. Дьиз кэргэ-нинэн оҕолорбутунаан, кэлин сиэннэринэн сайынын оттоон, күһүнүн сир астаан дуоһуһа-ра. Айылҕабы сылдьарын олус сөбүлүүрэ, сааскы булка бара-рын олус кэтээрэ.

Быларыын тапталлаах оҕо-бут, уолбут хамсык ыарыы соду-луттан доруобуйата айгыраан, ыараханньык ылдьан олохтон туораабыта. Онтон ыар охсууну ылан доруобуйатыгар оҕустар-даҕа. Кини хаһан да үгсэргээбэт, кытаанах санаалаах, холку, сэмэй

киһи этэ.

Эдэр эрдэбиттэн уопасты-баннай үлэбэ, спорка биригэ алтыспыт доҕотторунуун истин сыһааннааҕа, үтүө өйдөбүл-лээбэ. Ылыннарылаах, быһаа-рылаах тыллаах-өстөөх буолан, дьону кытта уопсай тылы кэбэ-бэстик булара – кини эппитэ барыта оруннаах буолара, онон дьону түмэр, үлэни тэрийэр, сүрүннүүр дьобурдааҕа.

Ханнык да дуоһунаска, үлэбэ үлэлэстэр, үлэтигэр бастатан туран, олус эппизинэстээбэ, дьон, нэһилиэк туһа диэн үлэ-лээн-хамсаан кэлбитэ. Киһи быһытынан истинг, аламаҕай майгылааҕа.

Аҕабыт, эһэбит барахсан үтүө суобастаахтык үлэлээн, дьон-сэргэ ытыктабылын ылан, төрөөбүт дойдутугар сэмэй кы-лаатын киллэрэн, үтүө-мааны олоһу олорон ааста.Тиһэх суолу-гар атаарыыга кини туһунан үгүс үтүө тыллар этиллибиттэрэ, ол кинини ытыктылларын туоһута буолар.

Чугас киһибитин соһумар-дык сүтэрбит ыарахан кэммити-гэр күүс-көмө, өйөбүл буолбут нэһилиэкпит дьонугар-сэргэти-гэр, олохтоох дьаһалтаҕа, улуус дьокутааттарыгар, бары аймах-тарбытыгар, доҕотторугар, ыкса ыалларбытыгар барҕа махтал-бытын тизрээбит. Бука бары доруобай буолун, этэнтэ сыл-дын.

Таптыр, ахта-саныыр күндү киһибит сырдык мөссүөнэ, олох-хо, үлэбэ сыһыана, үтүө майгыта биһиэхэ холобур буолуоҕа, өй-дүү-саны сылдыахпыт.

Бидан дьылларга быраһаай...

Кэргэнэ, кыһа, күтүөтэ, сиэннэрэ.

КУТУРБАН

Тапталлаах оҕолоро, убайа
ЗАХАРОВ Айсен
уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, балтыгар, биригэ үөрэнэр доҕорубуту Саина Захароваҕа, ийэтигэр, аҕатыгар, убайыгар, чугас дьонугар дириг културбаммытын тизрээбит.
Чурапчытаабы гимназия 7 "Б" кылааһын үөрэнэччи-лэрэ, кылаас салайааччыта Л.С. Попова, төрөппүттэр.

Тапталлаах оҕолоро
Айсен
ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, аҕа-тыгар, кэллиэгэтигэр Прокопий Прокопьевичка, ийэтигэр Саргылана Леонидовнаҕа, биригэ төрөөбүттэригэр, чугас дьонугар дириг културба-ммытын тизрээбит.
Уопсай техникческэй дьыспилиинэ кафедратыгар биригэ үлэлээбит, үлэлиир кэллиэгэлэрэ.

Күндү сизммит, бырааппыт, убайыт

ЗАХАРОВ Айсен Прокопьевич
уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, аҕатыгар Прокопий Прокопьевичка, ийэтигэр Саргылана Леонидовнаҕа, убайыгар Лянаҕа, балтыгар Саинаҕа дириг културбаммытын тизрээбит.
Кырдьаас эдьийдэрэ Мария Прокопьевна, Евдокия Прокопьевна, Екатерина Прокопьевна, саҥастара Ольга Романовна, Кытаанахтан, Чурапчыттан, Дьокуускайтан кинилэр оҕолоро, сиэннэрэ Захаровтар, Скрабиннар, Аржаковтар аймах.

Тапталлаах сиэнэ, оҕолоро, бырааттара
ЗАХАРОВ Айсен
ылдьан олохтон туораабытынан, биригэ үлэлээбит, алтыспыт кэллиэгэтигэр, үөлээннээхпитигэр – эбэтигэр Любовь Петровнаҕа, ийэтигэр Саргылана Леонидовнаҕа, аҕатыгар Прокопий Прокопьевичка, убайыгар, балтыгар, чугас аймахтарыгар културбаммытын тизрээбит, аһыгытын тэнтэ үлэлэстэбит.
Бэтэрээн бухгалтердар уонна кииннэммит бухгалтерия кэлэктибэ.

БЕЛЛЭРИИ/ОБЪЯВЛЕНИЕ

Семен Николаевич Игнатев аатыгар Дирин орто оскуолатыгар "В" категориялаах тырахтарыыс идэтигэр үөрэммитин туоһулуур, 1987с. бэрил-лит туоһу докумуон сүппүтүнэн, дынгэ суоһунан аабыллар.

"САНА ОЛОХ"
мэҥэһиҥ
эргэтигэр

ГОРЮХОВА
Людмила
Владимировна

Тэрийэччи: СӨ Бырабыыталыстыба, Саха Өрөспүүбүлүтэтин "Сахабэстэ" Сударыстыбаннай автономнай тэрийэтэ. Таһаараччы: СӨ "Сахабэстэ" ГАН Таһаараччы адырыһа: 677000, Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. тел./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabest@mail.ru, Российская Федерация Республикалар СӨ салалтатыгар 2020 с. бос ыйын 3 күнүгэр регистрирааһымыт ыһуорго – ПИ/№ТУ14-00559.

Эрдэһиҥ адырыһа: 678670, Чурапчы кэл., П.П.Игнатев, 26 а. Толоһуоннэригэр: эрдэтигэр – 41-332, отделиир – 41-265. E-mail: sanaloh@mail.ru, сайт: sanaloh.ru, telegram: @sanaloh

Аһтар сүрүтүр эһиҥ сина релакси ыһуоратыгар маһын сөп түбөтөр буолуох. Сурууа ыйыһуор ыһуор кырдьаастарыгар эһиҥиҥи аһтар тус бэйэ сүтэр.

Хайыт бэчээкэ бэрилэр графика: 16 х 00 м. Бэчээкэ бэриллэр: 16 х 00м. "Сахабэстэ" Сударыстыбаннай автономнай тэрийэтэ "Сана олох" хайыт эрдэһиҥиҥиҥэр 11.07.2024 с. оһеһеһа бэчээтлэнэ.

Иһеһеһа: ПИ964. Тиража 1080. Кэһеһеһа 2 б.л. Хайыт сыһаһа 24 солс. Хайыт иһеһеһа биирхэ: бэчээһеһа таһар.

@SANA OLOKH